

Culturele Biografie Limburg

Het verhaal over mensen, cultuur, historische plekken,
voorwerpen en gebeurtenissen in Limburg samengebracht.

December 2006

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	3
2.	De opstart	4
	2.1. Totstandkoming plan van aanpak	4
	2.2. Kijkje bij de buren	5
	2.3. Kijk in eigen keuken	6
3.	Basisvorming	8
	3.1 Doel	8
	3.2. Het begrip 'culturele biografie'	9
	3.3. Doelgroep	9
	3.4. Invalshoeken	10
	3.5. Instrumenten	12
4.	Plan van aanpak	13
	4.1. Voorstel 'Culturele Biografie Limburg'	13
	4.2. Organisatorisch	17
	4.3. Tijdsplanning	19
5.	Tot slot	20
	5.1. Financiën	20
	5.2. Afsluiting	21
	 Bijlage 1	 22

1. Inleiding

Cultureel erfgoed maakt nieuwsgierig. Iedereen heeft eigen gedachten bij het bezichtigen van een opgegraven voorwerp, een rondleiding door een kasteel, het bijwonen van een cultureel evenement of het kennismaken van verhalen van vroegere bewoners. De provincie Limburg mag zich verheugen in een rijk cultureel erfgoed: kerken, kloosters, kastelen, grafheuvels, landweren, waardevolle archeologische terreinen, schilderijen, beelden, provinciale musea, dialecten, bibliotheken, folklore, tal van lokale heemkundemusea en een provinciaal archeologisch depot.

De belangstelling van de bevolking om kennis te nemen van de eigen cultuur en geschiedenis is groeiende. Op de eerste plaats zijn mensen nieuwsgierig naar hun eigen verleden. Vragen als waar kom ik vandaan en wat maakt mij tot de persoon die ik ben, kunnen voor een deel beantwoord worden door het verleden te onderzoeken. De door de eeuwen heen gegroeide cultuur en geschiedenis verschaft mensen als het ware een identiteit waarmee ze zich kunnen vereenzelvigen. Daarnaast vormen alle historische plekken, voorwerpen en gebeurtenissen gezamenlijk 'het verhaal van Limburg'. Het verdient aanbeveling meer betekenis te geven aan en meer samenhang aan te brengen in het tot op heden afzonderlijk gepositioneerd materieel en immaterieel erfgoed. Juist de onderlinge samenhang kan ons helpen de actualiteit beter te begrijpen, onze eigen rol te vervullen en ons bewust te worden van het feit dat we niet alleen onze eigen toekomst construeren, maar ook het verleden van onze volgende generatie.

Op dit moment wordt het merendeel van ons materieel cultureel erfgoed met name in musea tentoongesteld of opgeslagen in het provinciaal depot. Het immaterieel cultureel erfgoed is vaak dichterbij en verdient het om verbonden te worden met de voorwerpen die in archieven en musea ligt opgeslagen. Om het cultureel erfgoed nog dichterbij de bevolking en bezoekers te brengen, zijn wij op zoek naar mogelijkheden om het inlevingsvermogen van de bevolking en bezoekers te vergroten. Wij hebben daarbij gebruik gemaakt van initiatieven die elders reeds in praktijk gebracht zijn. De Culturele Biografie van Maastricht is een goed voorbeeld van hoe de stad Maastricht door middel van een viertal thema's de mensen (digitaal) door de geschiedenis heen leidt en kennis laat maken met identiteiten die Maastricht karakteriseren. Een ander mooi voorbeeld is hoe de stad Woerden het kerkplein met de parkeergarage in een tijdmachine geplaatst heeft en de bezoeker via onder meer de parkeergarage, de lift en het kerkplein kennis laat maken met de geschiedenis van de stad.

Op 10 november 2006 hebben Provinciale Staten het College van Gedeputeerde Staten opgedragen te onderzoeken op welke wijze de provincie Limburg een bijdrage kan leveren aan de totstandkoming van een geschiedschrijving van Limburg, die enerzijds recht doet aan onder meer de toenemende belangstelling om kennis te nemen van de eigen cultuur en geschiedenis en anderzijds op een moderne, toegankelijke en aantrekkelijke manier wordt vormgegeven mede door en ten behoeve van de Limburgse bevolking en bezoekers.

In de afgelopen weken heeft overleg met externe en interne deskundigen plaatsgevonden en het resultaat van deze besprekingen ligt nu voor. In paragraaf 2 geven wij zicht op de wijze waarop het plan van aanpak tot stand is gekomen en welke partijen hierbij betrokken zijn. Aan de hand van een aantal geselecteerde onderwerpen wordt in paragraaf 3 de basis gelegd voor de Culturele Biografie Limburg. In paragraaf 4 wordt vervolgens het verder uitgewerkte voorstel aan u voorgelegd. Tot slot wordt in de laatste paragraaf inzicht gegeven in de benodigde financiën.

2. De opstart

2.1. Totstandkoming plan van aanpak

Op 10 november 2006 hebben Provinciale Staten de motie 'Limburgse Cultuurhistorie' aangenomen. Op initiatief van de gedeputeerde heeft reeds op 17 november 2006 de eerste bespreking met externe partijen plaatsgevonden. Op basis van deze eerste bespreking is er een ad hoc werkgroep opgericht, waarin de volgende instellingen een vertegenwoordiger hebben afgevaardigd.

Samenstelling ad hoc werkgroep:

- Limburgs Museum: de heer W. Hupperetz
- Huis voor de Kunsten: de heer T. Oberndorff
- Gemeente Maastricht: de heer J. van den Boogard
- Gemeente Maastricht: de heer J. Habets
- UM Cultuurwetenschappen: de heer J. de Jong
- Universiteit Utrecht: de heer H. Renes
- LGOG¹: de heer H. Boersma
- Onderwijs: de heer J. Venner
- WIEL²: de heer W. Mes

De externe werkgroep is verzocht mee te denken over het opstellen van een plan van aanpak 'Limburgse Cultuurhistorie', waarin staat opgenomen op welke wijze, binnen welk tijdsaspect en met welke middelen deze cultuurhistorie van Limburg opgesteld, toegankelijk en tentoongesteld wordt. De provincie heeft met de externe werkgroep overleg gevoerd over de inhoud van het plan van aanpak. Daarnaast zijn er gesprekken gevoerd met professor Rooijakkers, bijzonder hoogleraar in de Nederlandse etnologie aan de Faculteit der Geesteswetenschappen van de Universiteit van Amsterdam en professor Van Hout, hoogleraar toegepaste taalkunde en variatielinguïstiek aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Tot slot hebben wij op ons verzoek reacties binnengekregen van professor Knotter van het Sociaal Historisch Centrum voor Limburg, professor Kusters, algemene en Nederlandse letterkunde UM Cultuurwetenschappen en de heer Heijenrath van de Vereniging Veldeke Limburg.

Elders zijn er eveneens initiatieven genomen om een culturele biografie tot stand te brengen. Wij hebben contacten gelegd met deze initiatiefnemers om een zo volledig mogelijk overzicht te hebben van de mogelijkheden. In paragraaf 2.2. gaan wij hier verder op in. Tot slot hebben wij diverse keren overleg gevoerd met de gemeente Maastricht, aangezien de ervaringen die opgedaan zijn bij het opstellen van de digitale Biografie Maastricht van grote waarde zijn voor de totstandkoming en de verdere uitwerking van de 'Limburgse Cultuurhistorie' in onze provincie.

In zowel de plenaire overleggen met de ad hoc samengestelde werkgroep als in de bilaterale overleggen met externen hebben wij een groot enthousiasme ervaren om aan de slag te gaan met het verspreiden en het verbreden van kennis over de eigen cultuur en geschiedenis. Tal van mensen hebben binnen een

¹ LGOG is de afkorting voor Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap

² WIEL is de afkorting voor Werkgroep Industrieel Erfgoed Limburg

zeer kort tijdsbestek op een prettige en constructieve wijze een bijdrage geleverd aan de totstandkoming van dit plan van aanpak.

2.2. Kijkje bij de burens

In de motie van Provinciale Staten wordt de Culturele Biografie van Maastricht als een voorbeeld gesteld. Daarnaast blijken ook op andere plekken reeds initiatieven genomen te zijn die verwant zijn aan de aanpak zoals wij die in Limburg eveneens voorstaan. Wij hebben ervoor gekozen deze voorbeelden hier te beschrijven, omdat een culturele biografie op verschillende wijzen kan worden vormgegeven. Het is goed bij de start helder voor ogen te hebben welke instrumenten ingezet en gebruikt kunnen worden om de Limburgse cultuurhistorie aan de hand van het concept culturele biografie van een hele provincie op een juiste wijze te kunnen presenteren.

2.2.1. Zicht op Maastricht; biografie van een stad

Onlangs heeft de gemeente Maastricht de website 'Zicht op Maastricht' (www.zichtopmaastricht.nl) geïntroduceerd. Zicht op Maastricht is een vernieuwende manier waarop Maastricht en de erfgoedinstellingen omgaan met geschiedenis. Startpunt is de actuele betekenis van oude en jonge plekken, gebouwen, voorwerpen en gebeurtenissen. Die vertellen elk hun eigen verhalen en gezamenlijk de geschiedenis van de stad en haar inwoners. Via tijdlijnen, plattegronden en thema's worden verbanden gelegd, oorzaken en gevolgen getoond. Iedereen kan zijn eigen pad volgen door de geschiedenis en tevens een persoonlijke stadswandeling samenstellen. De culturele biografie helpt mee om het 'tastbare' verleden betekenis te geven. De 'sporen' worden daarbij niet uit hun context gehaald en bij voorbeeld in een museum geplaatst. Het 'decor' wordt juist intact gelaten en de sporen worden getoond in de stad, ingebed in hun natuurlijke omgeving. Maastricht heeft daartoe een aantal thema's benoemd (Romeinse vesting, religieus centrum, garnizoen stad en vroege industriestad).

2.2.2. Het geheugen van Oost

Dit project is in Amsterdam Oost ontwikkeld. Aanleiding om dit project te starten was het gegeven dat Amsterdam Oost meer verhalen herbergt dan een tentoonstelling of museum kan tonen. Musea, woningstichtingen, verenigingen, sociaal-culturele organisaties hebben gezamenlijk 'Het geheugen van Oost' (www.geheugenvanoost.nl) ontwikkeld: een website waar gewone, alledaagse herinneringen en verhalen van buurtbewoners worden verzameld en verteld door gemotiveerde vrijwilligers. Aan de hand van deze persoonlijke verhalen en foto's wordt Amsterdam Oost van vroeger tot nu via een website levendig in beeld gebracht.

2.2.3. Culturele biografie Vlaanderen

In Vlaanderen is ervoor gekozen een steunpunt voor archiefinstellingen, bewaarbibliotheken, documentatiecentra, erfgoedcellen en musea op te richten. Dit steunpunt is een non-profit organisatie die gesubsidieerd wordt door de Vlaamse overheid. Het steunpunt heeft als doel het adviseren, het laten doorstromen van informatie, het uitwisselen van ervaringen over en in de erfgoedsector en het bevorderen van de samenwerking tussen erfgoedorganisaties onderling (www.culturelebiografie.be). Peilers om een dergelijk steunpunt op te richten zijn:

- cultureel erfgoed is belangrijk voor het karakter van de regio Vlaanderen
- cultureel erfgoed biedt mensen houvast in een snel veranderende wereld
- cultureel erfgoed herinnert en inspireert

- cultureel erfgoed speelt een essentiële rol in gemeenschapsvorming en maatschappelijke ontwikkeling.

‘Daarom is het de logica zelf dat er wordt geïnvesteerd in erfgoed: in de zorg er voor, in de omgang er mee’ (letterlijk citaat uit een Memorandum van het Steunpunt ‘Culturele Biografie Vlaanderen’).

2.2.4. Friesland

De provincie Friesland heeft een website ‘Cultuurhistorische Kaart Fryslân’ (www.fryslan.nl) gemaakt. Op deze website staat informatie over de cultuurhistorie van de provincie Friesland. Zo kunnen bijvoorbeeld rijksmonumenten in de eigen woonomgeving opgezocht worden, kan bekeken worden waar kerk- en voetpaden lopen of hebben gelopen en wordt verteld hoe het beste kan worden omgegaan met het bodemarchief op een bepaalde plaats of hoe het landschap van Friesland er aardkundig uitziet. Overigens merken wij op dat wij in Limburg eveneens een cultuur historische waardenkaart hebben.

2.3. Kijk in eigen keuken

In onze provincie is een schat aan (cultuurhistorische) kennis en informatie voorhanden. Onderstaand geven we kris-kras een kijkje in eigen keuken. Wij beogen met deze lijst geen eenduidig en volledig overzicht te presenteren, maar willen wel hiermee aangeven dat er voldoende materiaal aanwezig is om de ‘Culturele Biografie Limburg’ handen en voeten te geven.

Regionale geschiedenis

- Twee boekdelen (Geschiedenis van Limburg I en II) van Jos Venner (2000), bedoeld voor het gehele voortgezet onderwijs en informatiebron voor leerkrachten van basisscholen
- Handboek voor de geschiedenis van Limburg van P.J.H. Ubachs (2000)

Materieel erfgoed/Onroerend erfgoed

- Cultuurlandschap

- POL I en II: aardkundige waarden (karakteristieke door de natuur gevormde landschappen en landschapselementen, geologische monumenten)
- Provinciale cultuurhistorische waardenkaart, waarin ondermeer de volgende onderdelen zijn opgenomen:
 - historisch geografische waarden, inventarisatie en waardering door Hans Renes
 - inventarisatie Stichting Ondergrondse Werken (mergelgroeven)
 - archeologische verwachtingenkaart, nauw samenhangend met het landschap
 - archeologische monumentenkaart en terreinen van (zeer) hoge waarde
 - rijksmonumenten
- Database Stichting Kruisen en Kapellen: karakteristieke landschapselementen monumentenwacht

- Archeologie/Monumenten

- Databestanden archeologische monumentenwacht, IKL-project
- Databestanden van de Monumentenwacht Limburg, Stichting Limburgse Kastelen, werkgroep kasteeldomeinen (eveneens SLK), inventarisatie boerderijen via Boerderijenstichting (fotomateriaal via Monumentenwacht), Molenstichting Limburg, etc.

- Publicatie Kastelen in Limburg: overzicht van bewoningsgeschiedenis/bouwgeschiedenis van alle Limburgse Kastelen

Materieel erfgoed/Roerend erfgoed

- Het provinciaal depot: alle archeologische vondsten van de provincie Limburg (behalve die van de gemeente Maastricht, die een eigen archeologisch depot bezit).
- Papieren erfgoed in de archiefbewaarplaatsen en SHCL
- Historisch filmmateriaal van LIFVA (Limburgs Museum en archieven) en L1
- Collectie Limburgensis: tienduizenden boeken en tijdschriften op historisch archeologisch gebied, ondergebracht in het Centre Ceramique en in het Informatiecentrum van het Limburgs Museum
- Museum collecties van Limburgs Museum, Industrion en Bonnefantenmuseum
- Collecties van gemeentelijke en heemkundige musea

Bibliotheek

- Projecten 'Provinciale facilitering digitale presentatie erfgoedcollecties' en 'Informatiepagina Limburgs Cultureel Erfgoed', waarna digitale bestanden via de bibliotheken ter beschikking gesteld worden.
- Bibliotheca Limburgensis

Immaterieel erfgoed

- Streektaal/Letterkunde

- Hendrik van Veldeke project
- Limburgse streektaal met zijn rijke varianten

- Cultuur/folklore

- carnaval, circus, historische stoeten, ommegangen, heiligdomsvaart, processies, kalenderfeesten, reuzenstoeten, schuttersgilden, streekgastronomie, rijke muzieklevens, schutterijen.

Naast de informatie die voorhanden is bij vele historische heemkundeverenigingen verspreid over de hele provincie Limburg zijn er vele websites die een schat aan informatie in beeld en geluid herbergen. Wij noemen als voorbeeld: www.zichtopmaastricht.nl; www.cultclick.nl; www.archeologiemanifestatie.nl; www.musip.nl; www.limburgsekastelen.nl; www.lgog.nl; www.cultuureducatielimburg.nl; www.boerenerfgoed.nl; www.bibliotheeklimburg.nl; www.molens.nl; www.kich.nl; www.limburgsedialecten.nl

De laatste jaren is er een toenemende belangstelling onder de Limburgse bevolking om kennis te nemen van de eigen cultuur en geschiedenis. Bovenstaand overzicht toont deze behoefte aan. Opvallend is dat er voldoende materiaal aanwezig is, maar dat vaak de samenhang ontbreekt. Vanuit de gedachte dat het wenselijk is meer betekenis te geven aan deze overgeleverde berichten door de onderlinge samenhang te tonen en deze samenhang, ofwel het verhaal, op een aantrekkelijke en moderne manier aan de Limburgse bevolking en bezoekers te tonen, gaan wij in de volgende paragraaf in hoe wij vorm en inhoud hebben gegeven aan deze samenhang. Wij zijn ons er overigens van bewust dat de stap van de hierboven beschikbare informatiebronnen naar een 'Culturele Biografie Limburg' geen sinecure is.

3. Basisvorming

3.1. Het doel

In de motie van Provinciale Staten³ wordt een aantal overwegingen genoemd om 'het verhaal van Limburg' op een aantrekkelijke, moderne manier aan de Limburgse bevolking en bezoekers aan te bieden. In dit 'verhaal van Limburg' dient in ieder geval rekening te worden gehouden met de volgende elementen:

- Limburg is eerst sinds 1839 een staatkundig begrip⁴. Dit betekent dat in de beschrijving van de geschiedenis van Limburg de historische verbanden die er waren naar het Luikse en Loonse, het Rijnland en Brabant en Gelre van groot belang zijn. Die historische banden verklaren niet alleen de grensvorming, maar ook de invloeden vanuit verschillende kanten (taal, bouwwijze en gewoontes/feesten) op de cultuurhistorie van Limburg. Gelet op de relatief korte geschiedenis van de provincie Limburg dient het landschap te worden gezien als de voorwaardenscheppende basis van menselijk handelen én als drager van sporen van datzelfde menselijke handelen in het verleden.
- Limburg is rijk aan immaterieel erfgoed. Immaterieel cultureel erfgoed komt tot uiting in tradities, gewoonten en gebruiken en krijgt steeds weer opnieuw vorm en betekenis doordat mensen rituelen en sociale praktijken, zoals ze historisch gegroeid zijn, integreren in hun eigen alledaagse handelingen.
- Limburg is rijk aan materieel erfgoed. Materieel cultureel erfgoed dient –naast de tentoonstelling in musea- ook in de eigen omgeving bereikbaar te zijn om daarmee de voorwerpen en objecten beter in de tijd, meer dynamisch en in de juiste context te kunnen plaatsen. Onder cultureel erfgoed vallen –naast ondermeer dagelijkse gebruiksvoorwerpen, beeldende kunst, kerken en kastelen- ook bijvoorbeeld voormalige fabrieksgebouwen, sluizen en mijnschachten (zogenoemd industrieel erfgoed).

De combinatie tussen materieel en immaterieel erfgoed verschaft de bevolking een identiteit, waarmee zij zich enerzijds kan vereenzelvigen en anderzijds kan laten inspireren door de wisselwerking tussen autochtone en allochtone mensen (afkomstig van culturen van elders). Het 'verhaal van Limburg' aan de hand van het concept culturele biografie helpt ons de actualiteit te begrijpen, onze eigen rol te vervullen en ons bewust te worden van de eigen sporen die ook wij in de geschiedenis achterlaten.

Op basis van uw motie en de overleggen die gevoerd zijn met externe deskundigen zijn wij tot de volgende doelstelling gekomen. Deze doelstelling is als basis genomen voor de verdere stappen die in hoofdstuk 4 beschreven staan.

De primaire doelstelling die de Provincie Limburg met de culturele biografie beoogt, is het inzichtelijk maken, presenteren en overdragen van de kennis over de eigen cultuur en geschiedenis van Limburg aan een breed publiek. Deze hoofddoelstelling kan worden vertaald in een aantal subdoelstellingen:

³ PS-motie 'Limburgse Cultuurhistorie' van 10 november 2006

⁴ Bij het uitroepen van de Belgische onafhankelijkheid in 1831 werd Limburg, met uitzondering van Maastricht, Belgisch gebied. Bij de definitieve grensregeling in 1839 werd de huidige provincie Limburg bij Nederland gevoegd. Zie J. Renes in Landschappen van Maas en Peel, 1999.

1. het *samenbundelen* van de kennis en informatie over de Limburgse cultuur en historie
2. het *breder toegankelijk maken* en in de *oorspronkelijke context* tonen van het provinciaal cultureel erfgoed
3. de *samenhang* tussen *materieel* en *immaterieel* erfgoed vergroten, waardoor het 'verhaal van Limburg' mensen bewust maakt van de sporen die een ieder in de geschiedenis achterlaat
4. het verder *produceren* van de kennis en informatie en het bevorderen van deze groei.

3.2. Het begrip 'culturele biografie'

Gedurende de besprekingen over de uitwerking van de motie zijn de termen 'culturele biografie', 'het verhaal van Limburg', 'de beschrijving van de geschiedenis en toekomst van Limburg', 'een canon voor Limburg' door elkaar heen gebruikt. In de volgende paragrafen wordt consequent de term 'Culturele Biografie Limburg' gehanteerd, waarbij met een culturele biografie het volgende bedoeld wordt:

*'Een culturele biografie is geen kant en klaar product, maar iets dat moet groeien. De stad (lees: de provincie) verandert, de visie op het verleden verandert, en dus verandert de identiteit van de stad (lees: de provincie) mee. Een culturele biografie is een complex en continu veranderend 'levensverhaal' met meerdere lagen.'*⁵

De 'Culturele Biografie Limburg' is geen vastomlijnd product, dat op enig moment kant en klaar opgeleverd kan worden. Bij de 'Culturele Biografie Limburg' is het de bedoeling om de Limburgse hedendaagse cultuur en cultuurhistorie aan de hand van dit concept op een juiste wijze te presenteren. Dit betekent dat in principe ook niet gesproken kan worden van 'dé Culturele Biografie Limburg', omdat een culturele biografie telkens aan veranderingen onderhevig is. Naast het feit dat een culturele biografie nooit af is, moet ook fasegewijs invulling worden gegeven aan de totstandkoming van de 'Culturele Biografie Limburg'. Hierover doen wij in hoofdstuk 4 een voorstel.

3.3 Doelgroep

Een culturele biografie kent twee belangrijke uitgangspunten. Op de eerste plaats is een culturele biografie nooit af; de tijd gaat immers verder en het landschap, de geschiedenis en ons gedachtegoed verandert en ontwikkelt zich naar de toekomst. Ten tweede is de culturele biografie bij uitstek een product van en voor iedereen. Inherent hieraan is dat iedereen eigen beelden heeft bij het verleden en de toekomst. Er zijn dus verschillende blikken op een zelfde plek mogelijk en afhankelijk van persoonlijke interesses 'verandert' het verhaal en krijgen beelden andere betekenissen.

Rekening houdend met deze twee uitgangspunten is de omschrijving 'inwoner/bezoeker' als doelgroep voor de culturele biografie treffend. Met betrekking tot de 'inwoner/bezoeker' worden zes tendensen⁶ onderscheiden:

⁵ Citaat van prof. dr. G.W.J. Rooijackers

⁶ Uit lezing van prof. dr. G.W.J. Rooijackers

1. er is een streven naar ontgrenzing; voor een inwoner/bezoeker hebben grenzen van instellingen of disciplines steeds minder belang;
2. de inwoner/bezoeker wil zich kunnen identificeren; het individuele verhaal biedt daartoe meer houvast dan het algemene;
3. cultuur is dynamisch en gelaagd; ze laat meerdere interpretaties toe van hetzelfde gegeven;
4. er is een evolutie naar publieksgericht in plaats van aanbodgericht werken;
5. erfgoed is tegelijkertijd iets eigens (het is óns erfgoed) en iets vreemds;
6. de omgang met en de betekenis van hoge en lage cultuur zijn veranderd.

In overleg met de externe werkgroep is besloten de doelgroep niet nader te specificeren. Op die manier wordt niemand uitgesloten van de Culturele Biografie Limburg en wordt aangesloten bij bovenstaande omschrijving van de inwoner/bezoeker. Het spreekt voor zich dat in het plan van aanpak (hoofdstuk 4) – naast de kernelementen die voor iedereen bedoeld zijn- sommige onderdelen toe te schrijven zijn naar specifieke doelgroepen en gebruikers(z zoals de schoolgaande jeugd, senioren en amateur-archeologen). Wij zullen ervoor zorgdragen dat deze specifieke doelgroepen betrokken worden bij de verdere uitvoering van het plan van aanpak, zodat de Culturele Biografie Limburg aansluit op de wensen van de doelgroep.

3.3. Invalshoeken

In de Culturele Biografie Maastricht zijn vier elementen geselecteerd, te weten Romeinse vesting, religieus centrum, garnizoen stad en vroege industriestad. Deze vier elementen vormen de kern van de biografie en op basis hiervan wordt de geschiedenis van de stad beschreven. De provincie Limburg is binnen de huidige omgrenzing vanuit historisch perspectief geen vastomlijnde cultuurhistorische eenheid, zoals de stad Maastricht is. Dit betekent dat het concept en de invalshoeken zoals gebruikt voor het opstellen van de digitale Biografie Maastricht niet één op één overgenomen kunnen worden. De Biografie Maastricht bevat echter een aantal elementen die zondermeer van pas kunnen komen bij de uitvoering van de 'Culturele Biografie Limburg'.

Op basis van de besprekingen met de externe werkgroep is gekozen voor de volgende vier invalshoeken:

1. *Limburg – Landschap*

Het gevarieerde landschap van Limburg met haar vele cultuurhistorische relictten vormt een uitstekend uitgangspunt voor het vertellen van het verhaal van Limburg, dat per definitie een verhaal met meerdere dimensies en meerdere lagen is. Het landschap is namelijk het grootschalige decor waarin de geschiedenis van Limburg zich heeft afgespeeld. De nederzettingen (steden, dorpen) en de gebouwen (kerken, molens, kastelen, industrieën) weerspiegelen hoe mensen hun omgeving hebben vormgegeven; die ruimtelijke ordening gaat door en toont ons een voortdurende discussie tussen traditie en vernieuwing. De Maas met haar terrassen, de Peel, de Maasduinen, de beekdalen en het heuvelland: in de diversiteit van het Limburgse landschap ligt de rijke cultuur en de bewogen geschiedenis van de Limburgers opgeslagen. Aan de hand van de cultuurhistorische relictten en patronen in het landschap, die de nog tastbare en zichtbare overblijfselen van deze geschiedenis vormen, kan het verhaal worden verteld en wordt het mogelijk gemaakt een beter inzicht te krijgen in de keuzes die continue aan de orde zijn.

2. *Limburg – Samenleving*

Vanaf de middeleeuwen vormde het Limburgse maasdal een doorgang voor legers en was het een sterk omstreden gebied. De territoriale geschiedenis van het huidige Limburg is erg complex. De grenzen van de huidige provincie Limburg zijn relatief jong (1839). Het gebied zoals we dat nu kennen onder Belgisch en Nederlands Limburg kreeg pas in 1815 de naam Limburg, toen als onderdeel van het kersverse Koninkrijk der Nederlanden. Pas relatief laat ontstond bij inwoners een gevoel van Nederlandschap. Het samenvallen in 1853 van de grenzen van de provincie en het bisdom was uniek voor Nederland. In het katholiek Limburg werd het bisdom de sturende kracht in het ontwikkelen van een gevoel van saamhorigheid en van een provinciale identiteit. Geloof en politiek gingen vaak hand in hand. Vanaf de jaren zestig zette de ontkerkelijking door. De regio werd ook politiek en economisch afhankelijker van wereldwijde verhoudingen en ontwikkelingen. Het culturele leven verloor daardoor veel van zijn regionale eigenheid. Een grote hang naar oude en nieuwe tradities is echter gebleven.

3. *Limburg – Economie*

Limburg kende tot ver in de negentiende eeuw een agrarische samenleving op het platteland en een economie op basis van handel en nijverheid in de steden. In het midden van de 19e eeuw kwam de eerste industriële productie van keramiek, ijzer, textiel, glaswerk en cement goed op gang. Vanaf 1910 kwam in Zuid-Limburg de mijnindustrie tot ontwikkeling en tot na de Tweede Wereldoorlog bleef Limburg de hoofdleverancier van steenkool ten behoeve van de energievoorziening in Nederland. Vanaf 1950 werden Midden- en Noord-Limburg concentratiegebieden van intensieve veehouderij en glastuinbouw. Limburg behoort tot de economische kerngebieden in West-Europa en een groot deel van het internationaal goederenverkeer in Nederland loopt via Limburg. Voor de komende jaren ligt de grootste uitdaging van Limburg om economische kansen te ontwikkelen die inspelen op de toenemende vergrijzing en ontgroening van Limburg.

4. *Limburg – Cultuur*

‘Wat is nou typisch Limburgs? Volgens niet-Limburgers heel veel, volgens de Limburgers zelf nog veel meer.’⁷ Onderstaande beschrijving is niet uitputtend, maar geeft verkenningen in de marge van taal, cultuur en het Limburg-gevoel. Het dialect wordt door velen genoemd als typisch Limburgs. Daarnaast speelt in Limburg het verenigingsleven een belangrijke rol. In vergelijking met andere provincies zijn mensen vaker lid van een vereniging. Vooral muziekkorpsen, koren en toneelverenigingen scoren hoog. Ook carnavalsverenigingen en schutterijen komen elders in Nederland veel minder voor. Overwinningen, jubilea of gewoon samenzijn vormen aanleiding voor feest. Feesten is onlosmakelijk verbonden met het verenigingsleven.

Kleding staat niet op zichzelf. Ze weerspiegelt de tijd waarin ze gedragen werd en de manier waarop mensen toen leefden. Dat mode snel wisselt, weet iedereen. Minder bekend is, dat de streekdracht vroeger óók veranderde. Maar er is nog meer: kleding is een sociaal instrument. Kleren vertellen iets over onze aspiraties en de sociale groep waarmee we ons verbonden voelen. Ze kunnen, bewust of onbewust, subtiele of onverhulde boodschappen overbrengen. Kleren maken de mens.

⁷ Uit Dagblad De Limburger/Limburgs dagblad van 18 november 2006

3.4. Instrumenten

Kernvraag die in de externe werkgroep besproken is, is hoe het levensverhaal van de provincie Limburg, zoals dat wordt verteld door onder meer het landschap, de bevolking, de monumenten, de beeldende kunst, het immaterieel erfgoed, de museumvoorwerpen, de architectuur en onze taal overgedragen kan worden op de doelgroep.

Op basis van besprekingen in de werkgroep is geconcludeerd dat de 'Culturele Biografie Limburg' méér moet zijn dan alleen een website. Mensen moeten in beweging worden gebracht en in contact komen met cultuur, het cultureel erfgoed en de geschiedenis in Limburg. Kennis nemen én beleven zijn de twee sleutelwoorden.

Kennis nemen en beleven kan op verschillende manieren. Naast het opzetten van een informatieve website kan bij voorbeeld gedacht worden aan lezingen, tentoonstellingen, musical, opera, oral-history projecten, GPS-wandeltochten, lespakketten voor scholieren, flashback-tijdreizen (historoscoop) kennisnetwerken en samenwerkingsprojecten met de provinciale media. Belangrijk hierbij is met name dat er samenhang tussen de instellingen en de initiatieven wordt aangebracht. In de verdere uitwerking van dit plan van aanpak stellen wij derhalve voor de betrokken instellingen en organisaties nauw hierbij te betrekken en gebruik te maken van de reeds opgebouwde expertise van betrokkenen.

4. Plan van aanpak

4.1. Voorstel 'Culturele Biografie Limburg'

In het vorige hoofdstuk hebben wij de doelstelling, de doelgroep, mogelijke invalshoeken en thema's en de vorm de revue laten passeren. Zoals bekend geeft de Provincie Limburg uitvoering aan de wettelijke taken (op basis van onder meer het Verdrag van Malta en de Monumentenwet) en de provinciaal vastgestelde beleidskaders (zoals BewustCultuurBewust, Nota Provinciaal Erfgoedbeleid, Nota Ruimte en POL⁸). Naast de Provincie Limburg zijn er tal van instellingen en overheden die eveneens een bijdrage leveren aan de instandhouding van het Limburgse culturele erfgoed. De PS-motie stelt nadrukkelijk dat er samenhang tussen alle historische plekken, voorwerpen en gebeurtenissen moet worden gebracht. Dit heeft tot gevolg dat ook de samenhang tussen de instellingen en overheden bij het uitvoeren van hun taken op het terrein van het culturele erfgoed versterkt en verder gestimuleerd kan worden om zo gezamenlijk tot 'het verhaal van Limburg' te komen. Wij stellen derhalve voor een infrastructuur 'Culturele Biografie Limburg' op te zetten, waarbij de Provincie een regisserende rol kan vervullen.

De 'Culturele Biografie Limburg' dient naar onze mening de volgende elementen te bevatten:

- A. Bouwen aan een gezamenlijk 'verhaal van Limburg': de digitale biografie Limburg
- B. Zelf op zoek gaan naar ons cultureel erfgoed aan de hand van een thema
- C. Openstellen van het Provinciaal Depot voor Bodemvondsten: de kracht van het archeologische voorwerp
- D. Meer 'oog' voor het Limburgs Immaterieel Erfgoed
- E. Cultuur de fase vóór cultureel erfgoed: hedendaagse 'schatten'
- F. Kinderen, jongeren: de jeugd en de toekomst

Onderstaand geven wij een toelichting op de zes hierboven genoemde elementen.

A. Bouwen aan een gezamenlijk 'verhaal van Limburg': de digitale biografie Limburg

In hoofdstuk 3 hebben wij aangegeven meer ambitie te hebben, dan het openen en vullen van een website met Limburgse geschiedenis. Dit neemt echter niet weg dat een centrale website de basis kan vormen waarlangs een culturele biografie verder handen en voeten wordt gegeven. Een centrale website dient op de eerste plaats een algemene informatieve site te zijn, waar mensen algemene informatie kunnen opzoeken over het Limburgse culturele materiële en immateriële erfgoed. Wij stellen voor om aan de hand van de invalshoeken genoemd in paragraaf 3.3⁹ deze website op te bouwen. In goed overleg met gemeenten kunnen vervolgens linken gelegd worden naar de websites van de Limburgse gemeenten, waarin de meer specifieke culturele bijzonderheden van de afzonderlijke gemeenten terug te vinden zijn. Naast de gemeente Maastricht hebben ook reeds andere gemeenten hun cultuurhistorie digitaal beschikbaar.

In Limburg zijn er reeds diverse websites die elk bouwstenen bevatten van en voor het gezamenlijke 'verhaal van Limburg'. De centrale website heeft op de tweede plaats tot doel bestaande websites, publicaties en gegevensbestanden digitaal bijeen te brengen, zodat versnippering wordt voorkomen en een gezamenlijk verhaal van Limburg aangeboden wordt. Op de derde plaats wordt voorgesteld de

⁸ Provinciaal Omgevingsplan Limburg

⁹ Te weten: Landschap, Samenleving, Economie en Mentaliteit

centrale site open te stellen voor de musea, regionale heemkundeverenigingen, instellingen en de Limburgse bevolking om hun eigen kennis, ervaringen, archeologische vondsten, collecties, beeldende kunst en beleving op kwijt te kunnen.

Tot slot hebben wij vernomen dat het LGOG inmiddels het initiatief genomen heeft om een Limburgse canon op te stellen. Wij zijn van mening dat een dergelijke Limburgse canon goed aansluit op de culturele biografie van Limburg en stellen voor de samenhang tussen beide initiatieven te bevorderen.

B. Zelf op zoek gaan naar ons cultureel erfgoed aan de hand van een thema

Om de bevolking en bezoekers nog meer kennis te laten nemen van het rijke culturele provinciale erfgoed in de eigen omgeving en te prikkelen om naast musea ook exposities en historische plekken zelf te bezoeken, stellen wij voor jaarlijks een keuze te maken voor bepaalde culturele thema's.

Vanzelfsprekend dient dit thema expliciet deel uit te maken van de algemene website, maar doel van dit onderdeel is mensen te stimuleren te bewegen, te beleven en derhalve zelf kennis te laten nemen van het cultureel erfgoed in de omgeving, die de context vormt en een stukje Limburgse geschiedenis weergeeft.

Het vormgeven en uitvoeren van een dergelijk jaarlijks thema dient in samenwerking met gemeenten, VVV-kantoren, onderwijs, instellingen en kunsthistorische netwerken plaats te vinden. Door middel van onder meer het aanbieden van wandel- en fietsroutes, lespakketten, evenementen, tentoonstellingen en collecties worden mensen geprikkeld kennis te nemen van het tastbare verleden van Limburg. Waar de website met name gericht is op kennisoverdracht, is dit onderdeel gericht op de beleving van de geschiedenis.

Voor het vaststellen van een bepaald cultureel thema, kan overigens aangesloten worden op landelijk niveau. Jaarlijks wordt er landelijk een keuze gemaakt voor een bepaald cultureel thema. In 2007 vindt bij voorbeeld het Jaar van de Molens plaats, omdat voor zover bekend 600 jaar geleden (in 1407) de eerste windmolen (de eerste Nederlandse molen met wieken) in Nederland gebouwd werd. Op een eenvoudige manier kan aansluiting gevonden worden op de culturele biografie Limburg. Wij illustreren dit als volgt: Watermolens bestaan al veel langer, zo zijn er enige tijd geleden in de provincie Limburg resten gevonden van een 'nieuwe' watermolen uit de tweede helft van de veertiende eeuw (rond 1360). Deze watermolen lijkt maar kort bestaan te hebben en is waarschijnlijk daarom niet overgeleverd in de schriftelijke bronnen. Deze archeologische vondst in Limburg, inclusief het verhaal van de geschiedenis van het malen uitgewerkt naar onze hedendaagse eetgewoonten, is bij uitstek een prachtig thema om mensen in onze provincie te laten genieten van het cultureel erfgoed in Limburg.

C. Openstellen van het Provinciaal Depot voor Bodemvondsten: de kracht van het archeologische voorwerp

In onze provincie worden en zijn in het verleden vele archeologische vondsten gedaan. Een deel van deze voorwerpen worden reeds in het Limburgs Museum in Venlo of in streekmusea tentoongesteld. De archeologische vondsten zijn de enige kennisbron van de Nederlandse geschiedenis tot aan de Romeinse Tijd en een zeer aanvullende bron van kennis tot laat in de Middeleeuwen. De voorwerpen uit het provinciaal depot kunnen in het kader van de culturele biografie vooral een rol spelen in het facet 'geschiedenis dicht bij de mens brengen' en 'geschiedenis meer beleefbaar maken'. De kracht van een archeologisch voorwerp is voor veel mensen immers het sterkst

- in de buurt waar het gevonden is;
- als het mag worden aangeraakt.

Op dit moment kan er meer gedaan worden met de vondsten die opgeslagen worden in het provinciaal depot. Natuurlijk zijn niet alle voorwerpen geschikt om aan te raken, maar wij stellen voor (nog) meer betekenis te geven aan de archeologische vondsten en cultureel erfgoed en dit materiaal dicht bij de burgers te brengen. Gelet op het feit dat binnen de afdeling CWZ reeds concrete ideeën bestonden over het breed toegankelijk maken van het provinciaal depot, is dit onderdeel vergevorderd uitgewerkt en verwijzen wij derhalve naar de voorstellen die opgenomen zijn in bijlage 1.

D. Meer 'oog' voor het Limburgs Immaterieel Erfgoed

Immaterieel erfgoed in Limburg is rijk én divers. Immaterieel erfgoed is dynamisch en wordt voortdurend door mensen op uiteenlopende wijzen gestalte gegeven. Materieel erfgoed komt tot uiting in voorwerpen en objecten. Immaterieel erfgoed komt tot uiting in tradities, dialecten, gewoonten en gebruiken die van generaties op generaties worden doorgegeven. Als voorbeeld gaat het om het bewust of onbewust doorgeven van kennis over bepaalde rituele handelingen (over wat letterlijk gepast of ongepast is in sociaal gedrag), voor nieuwkomers in Nederland wordt deze kennis overgedragen in de vorm van een inburgeringstraject en het kan ook gaan om het verwerven van een bepaalde vaardigheid of vakmanschap (maken en bespelen van een traditioneel muziekinstrument). Cultuuroverdracht geschiedt vaak via onderwijs en cultuureducatie en via familie en vrienden.

Immaterieel erfgoed is als het ware de 'zachte' kant van het erfgoed. Het heeft geen vorm of materiële substantie. Het is als het ware de software die het 'harde erfgoed' van de voorwerpen en gebouwen doet functioneren als 'levend erfgoed'. Om 'het verhaal van Limburg' te completeren is immaterieel erfgoed van eminent belang. In Limburg wordt weliswaar stapsgewijs, maar in toenemende mate rekening gehouden met het immaterieel erfgoed. Zo vertelt het immaterieel erfgoed in musea het verhaal van de voorwerpen die in musea bewaard worden en wordt in de monumentenzorg het immateriële erfgoed in toenemende mate gebruikt om gebouwen en monumenten tot leven te brengen. Ook in het landschap en ruimtelijke ontwikkeling wordt het immateriële erfgoed om dezelfde redenen als in de monumentenzorg gebruikt. In het Belvédère project bij voorbeeld is veel aandacht voor de (historische) verhalen die de ruimtelijke omgeving zin en betekenis geven.

Om het verhaal van Limburg te completeren stellen wij in samenwerking met historische verenigingen, verenigingen cultuur(studie) en aanverwante erfgoedverenigingen projecten te stimuleren, waarbij de culturele identiteit van de regio zichtbaar wordt gemaakt, zoals:

- het verder versterken van de aandacht bij heemkundeverenigingen en lokale en provinciale musea voor het vertellen van het verhaal achter het voorwerp;
- het immateriële erfgoed niet alleen in de monumentenzorg te gebruiken om gebouwen en monumenten tot leven te brengen, maar ook een versterkte rol te laten vervullen in het landschap en de ruimtelijke ontwikkeling;
- in geënceneerd erfgoed, waarbij de cultuur uit het verleden tot leven wordt gebracht in bijvoorbeeld een folkloristische opvoering, een museale vorm om cultuur uit het verleden onder de aandacht te brengen van een hedendaags publiek. Bij het geënceneerd erfgoed moet gedacht worden aan het instandhouden van gewoontes en het bewaren van erfgoed uit het verleden. Voorbeelden hiervan zijn Carnaval, OLS, processies en heiligdomsvaarten.

- in de vorm van levende geschiedenis, re-enactment-groepen die zich gespecialiseerd hebben in een bepaald tijdvak, die bij voorbeeld veldslagen naspelen uit de tijd van de Romeinen, Napoleon of zelfs de Tweede Wereldoorlog. Re-enactment wordt ook steeds meer toegepast door openluchtmusea. Het verschil met geënceneerd erfgoed is dat bij re-enactment de nadruk ligt op het naspelen; dit heeft niets te maken met het behouden en bewaren van erfgoed uit het verleden.

E. Cultuur de fase vóór cultureel erfgoed: onze hedendaagse 'schatten'

De hedendaagse kunst en cultuur kent vele uitingsvormen in de disciplines architectuur, toneel, literatuur, dans, muziek en beeldende kunst, waaronder ook nieuwe media. Er is sprake van zowel immaterieel erfgoed in de vorm van contemporaine gebruiken en rituelen, die zich voor een deel baseren op een rijke traditie, als ook materieel erfgoed zoals hedendaagse gebouwen, geschriften en kunstvoorwerpen die het erfgoed vormen voor toekomstige generaties. De hedendaagse uitingen van kunst en cultuur laten aldus sporen na voor toekomstige identiteitsduiding en zijn tegelijkertijd zelf de actuele neerslag van historische ontwikkelingen. Maar deze sporen zijn ook van belang voor de huidige generatie om eigen identiteit aan te ontlene. Het huidige aanbod van culturele professionele en amateursinstellingen is mede een reflectie van de huidige culturele identiteit van Limburg. Velen identificeren zich met dit aanbod en ontlene ijkpunten aan het werk van culturele verenigingen en instellingen in de provincie. Ook het hedendaagse materiële erfgoed kan een bron van inspiratie en identiteitsduiding zijn voor het individu.

Ondanks de rijke traditie, het cultureel erfgoed en de hedendaagse cultuuruitingen is de gemiddelde burger zich niet bewust van de hedendaagse "schatten" die de provincie Limburg rijk is en welke betekenis deze hebben of kunnen hebben voor de eigen culturele identiteit en zingeving. Om het publiek zich bewuster te laten worden van de culturele rijkdom in Limburg is het van belang deze schatten zichtbaarder te etaleren zowel voor de bezoeker als voor de eigen bewoners.

Om onze hedendaagse schatten meer zichtbaar te maken stellen wij het volgende voor:

- Limburgse musea, culturele instellingen en bedrijfsleven beschikken over grote collecties kunstvoorwerpen uit de jongste periode van onze geschiedenis. Wij stellen voor deze collecties te ontsluiten en te verbinden aan de hierboven genoemde centrale provinciale website 'culturele biografie Limburg'.
- Naast het tonen van de collecties kunstvoorwerpen achten wij het daarnaast van groot belang de beschrijvingen van huidige gebruiken en rituelen in de context van de traditie beschikbaar te stellen via de provinciale website. Hedendaagse rituelen dienen beschreven te worden om het publiek zich bewust te laten worden van de waarde van rituelen in hun historische context voor de huidige beleving van cultuur en voor de vastlegging van huidige rituelen en gebruiken voor latere generaties. (bijvoorbeeld harmonieën, fanfares, schutterijen, carnaval, kermis, bronkfeesten, processies e.d.). Dit dient in samenhang met het onderdeel D (Meer 'oog' voor het Limburgs Immaterieel Erfgoed) uitgevoerd te worden.
- Promoten kunst en cultuur activiteiten Limburg. Door middel van website Limburgs Uitburo en het promoten van bestaande infrastructuur. Het rijke scala aan kunst en cultuuruitingen in Limburg wordt via het Limburgs Uitburo bekend gemaakt aan een groot publiek.
- Jaarlijks opdrachten verstrekken aan vertegenwoordigers van hedendaagse (Limburgse) kunst in alle disciplines (dans, theater, muziek, architectuur en beeldende kunst) om in relatie tot de culturele biografie van Limburg een bijdrage te leveren door nieuwe producties te vervaardigen. Deze

producties zijn breed georiënteerd en kunnen putten uit zowel de rijke historie als ook uit de meer recente ontwikkelingen in Limburg.

- Jaarlijks een select gezelschap beeldende kunstenaars vragen om de huidige identiteit van Limburg te duiden en een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling en zingeving van de culturele identiteit van de Limburger. Beeldende kunstenaars hebben vaak de potentie om op een bijzondere wijze het huidige tijdsbeeld te duiden. Zij zijn dan ook bij uitstek geschikt om het publiek een bijzondere werkelijkheid te presenteren en daarmee een rol te spelen in de culturele identiteit van de provincie.
- Jaarlijks een provinciale dichter of schrijver vragen die een bundel uitbrengt van actuele proza en poëzie of een (dialect)boek gebaseerd op het dagelijks leven van de Limburger. Een dichter die door het jaar heen de actualiteit van de Limburgse burger beschouwt kan een bijzondere bijdrage leveren door dit samen te vatten in gedichten en verhalen die zowel voor de huidige als ook voor de toekomstige Limburger van grote betekenis zijn.
- Jaarlijks een kunstenaar vragen een kunstwerk te maken voor plaatsing in de openbare ruimte, die de actuele situatie van de provincie Limburg weergeeft. Hiermee creëer je een materiele weergave en continuïteit in beeld van de ontwikkeling van de provincie gezien door de ogen van de kunstenaars. Het is als het ware het/een verhaal van Limburg in beeld gebracht en vormt een geschiedenis in beeld voor huidige en latere generaties.
- De media betrekken bij het totstandbrengen van de Culturele Biografie Limburg door middel van korte documentaires (Limburg in Beeld) of het plaatsen van columns in de regionale dagbladen en huis-aan-huis bladen.

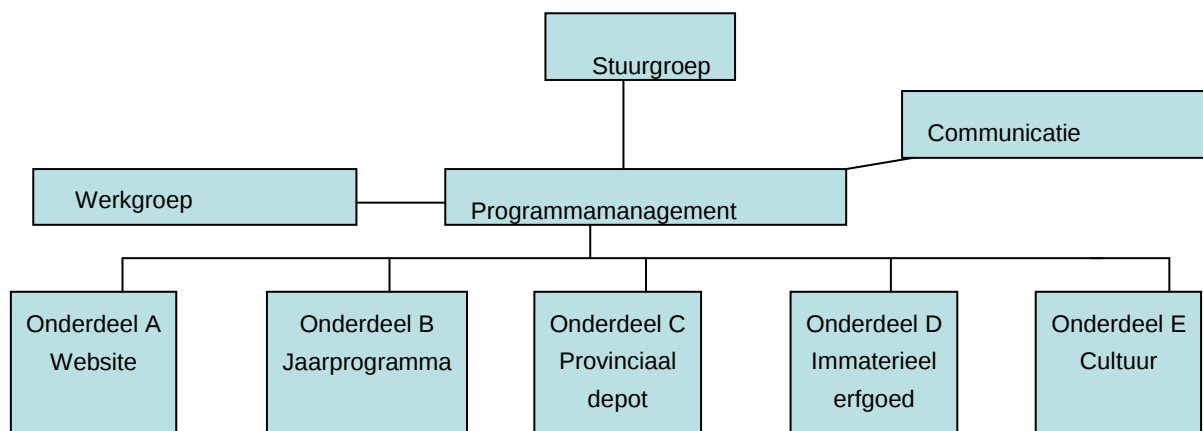
F. Kinderen, jongeren: de jeugd en de toekomst

Wij benadrukken dat wij de jeugd en meer specifiek het onderwijs op een interactieve manier willen betrekken bij het vormgeven van de Culturele Biografie Limburg. Dit willen wij doen op de volgende manieren. In de toekomst zal in de geschiedenislessen in het onderwijs veel aandacht worden besteed aan de Limburgse en nationale canon. Vanuit dat kader zal de (hierboven reeds beschreven) relatie tussen de Limburgse canon en de Culturele Biografie Limburg van belang zijn en kunnen als voorbeeld gezamenlijke lesbrieven voor het onderwijs ter beschikking worden gesteld. Daarnaast hebben wij vanuit de Universiteit Maastricht reeds het aanbod gekregen om studenten-stagiaires (vanuit de masteropleiding Arts and Heritage) in te zetten bij de verdere uitwerking van het plan van aanpak. Op deze manier willen wij de Culturele Biografie Limburg inzetten ter verdere versterking van de cultuureducatie in de provincie Limburg.

Bij alle hierboven genoemde onderdelen (A t/m E) zullen waar mogelijk kinderen, jongeren, studenten en stagiaires betrokken worden.

4.2. Een organisatorische vertaling

Deze paragraaf presenteert de organisatorische vertaling voor de verdere uitwerking van het plan van aanpak 'Culturele Biografie Limburg'.

Onderstaand gaan we in op de wenselijke samenstelling en taken van elk afzonderlijk element in bovengeschetste organisatie. Zodra uw Staten onderhavig plan van aanpak hebben goedgekeurd, zullen wij zo spoedig mogelijk personen benaderen die deel uit kunnen maken van de diverse werkgroepen en stuurgroep.

Stuurgroep

In de stuurgroep dienen personen zitting te nemen die reeds hun sporen verdiend hebben op het terrein van de Culturele Biografie. Voorgesteld wordt de gedeputeerde als voorzitter van de stuurgroep te benoemen en in de stuurgroep mensen zitting te vragen vanuit de wetenschappelijke hoek (landschap, culturele biografie, etnologie, taalkunde) aangevuld met mensen die kennis hebben op het terrein van automatisering/digitalisering en communicatie.

Programmamangement

Het programmamangement is de schakel tussen doen, denken, draagvlak verkrijgen en voorwaarden scheppen. Vanwege die rol is het programmamangement zodanig gepositioneerd dat het rechtstreeks in verbinding staat met de verschillende onderdelen uit de programmastructuur. Voorgesteld wordt het programmamangement in te vullen door een intern projectleider (vanuit de afdeling CWZ) en een extern projectleider.

Communicatie

In het organisatorische overzicht is een duidelijke link gelegd tussen de communicatie en het programma-management. Wij stellen voor dat een persoon hiervoor aangetrokken wordt, die in nauwe samenwerking met het programmamangement en de werkgroep, de communicatie, publicaties en het hele mediagebeuren (presentatie en profilering) voor zijn/haar rekening neemt. In het organisatorische overzicht is dit onderdeel apart benoemd om deze uitdrukkelijke taak te benadrukken; in de praktijk betekent dit dat deze persoon integraal onderdeel uitmaakt van het programmamangement.

Onderdelen-Werkgroep

Per onderdeel wordt ad hoc een werkgroep geformeerd, waarin mensen zitting nemen die daadwerkelijke uitvoering geven aan het plan van aanpak. De voorzitters per onderdeel vormen gezamenlijk, onder leiding van het programmamanagement, de werkgroep.

4.3. Tijdsplanning

Op het moment dat Uw Staten goedkeuring verlenen aan onderhavig plan van aanpak kan gestart worden met het installeren van de stuur- en werkgroepen. Wij verwachten dat in het voorjaar 2007 dit onderdeel voltooid kan worden, waarna de werkgroepen van start kunnen gaan met de verdere uitwerking en daadwerkelijke uitvoering van de hierboven beschreven onderwerpen.

De verdere uitwerking dient naar ons inzicht plaats te vinden in de maanden voor de zomervakantie 2007. Na de zomervakantie 2007 kan de feitelijke uitvoering gebeuren en worden de eerste resultaten van de diverse onderdelen begin 2008 verwacht.

Vooralsnog gaan wij ervan uit dat er een periode van ongeveer 4 jaar nodig is om de genoemde onderdelen goed uit te voeren én te implementeren in de reguliere werkzaamheden van de diverse organisaties en instellingen.

5. Tot slot

5.1. Financiën

Onderstaand geven wij een overzicht van de kosten in het jaar 2007

Onderdeel A Digitale Culturele Biografie Limburg	€ 275.000,00
Onderdeel B Jaarevenementen	€ 100.000,00
Onderdeel C Openstellen depot	€ 50.000,00
Onderdeel D Immaterieel erfgoed	€ 50.000,00
Onderdeel E Cultuur	€ 100.000,00
Algemeen	
Stuurgroep	€ 10.000,00
Werkconferentie	€ 5.000,00
Publiciteit – Communicatie	€ 45.000,00
Onvoorzien	€ 10.000,00

Totaal 2007	€ 645.000,00

Onderstaand treft u een overzicht van de kosten in de jaren 2008 t/m 2010 aan.

Omschrijving	2008	2009	2010	Totaal
Onderdeel A	€ 50.000,00	€ 50.000,00	€ 50.000,00	
Onderdeel B	€ 100.000,00	€ 100.000,00	€ 100.000,00	
Onderdeel C	€ 10.000,00	€ 10.000,00	€ 10.000,00	
Onderdeel D	€ 50.000,00	€ 50.000,00	€ 50.000,00	
Onderdeel E	€ 100.000,00	€ 100.000,00	€ 100.000,00	
Algemeen	€ 20.000,00	€ 20.000,00	€ 20.000,00	
Totaal	€ 330.000,00	€ 330.000,00	€ 330.000,00	€ 990.000,00

De totale additionele kosten voor 2007 t/m 2010 komen uit op een totaalbedrag ad € 1.635.000,00, zijnde een optelsom van € 645.000,00 (begroot bedrag 2007) en € 990.000,00 (begroot bedrag 2008 t/m 2010).

Het spreekt voor zich dat bij goedkeuring van deze plannen ons College de thans beschikbare middelen binnen onze eigen organisatie zal blijven inzetten en instellingen verzoekt met de regulier beschikbare middelen bij te dragen aan de verdere ondersteuning van onderhavig voorstel. Wij zullen erop aansturen na een periode van 4 jaar de verdere implementatie binnen de reguliere werkzaamheden van de diverse organisaties en instellingen te laten plaatsvinden. Tot slot zal aansluiting gezocht worden bij internationale projecten en zal getracht worden via 'Interreg IV' en voor de periode 2008 en volgende jaren nieuwe financieringsbronnen aan te boren.

5.2. Afsluiting

Limburg is rijk aan cultureel erfgoed en hedendaagse cultuur. Inwoners van en bezoekers aan Limburg verdienen het om optimaal kennis te kunnen nemen van dit rijk cultuur(historisch) aanbod. Daarnaast hebben wij een 'morele opdracht' de beschikbare kennis van Limburg over te dragen op onze jeugd; de volgende generatie inwoners en bezoekers. Het onbenut laten van deze kans om het verhaal over mensen, cultuur, historische plekken, voorwerpen en gebeurtenissen in Limburg in samenhang over te dragen is niet alleen een gemiste kans voor de huidige populatie inwoners en bezoekers, maar heeft ook consequenties voor de toekomstige inwoners en bezoekers van Limburg.

De plannen die in hoofdstuk 4 staan beschreven, zijn ambities die fasegewijs opgepakt dienen te worden. Verbetering van de samenhang, inzichtelijkheid en toegankelijkheid door het digitaal aanbieden van de culturele biografie Limburg vormt het startpunt van een betere profilering, een actievere benutting en een grotere betrokkenheid van het publiek. Daarnaast verkeren de plannen ten aanzien van het openstellen van het provinciaal depot voor bodemvondsten in een vergevorderd stadium. Bij een fasegewijze aanpak onder leiding van een stuurgroep verdienen de onderdelen 'digitale culturele biografie Limburg', 'zelf op zoek naar ons cultureel erfgoed' en 'openstellen van het provinciaal depot voor bodemvondsten' de voorkeur.

Bijlage 1

Onderstaand treft u een uitgebreide beschrijving van de activiteiten aan, die deel uitmaken van het openstellen van het provinciaal depot voor bodemvondsten (paragraaf 4.1, onderdeel C) en onmisbaar zijn bij het totstandbrengen van het samenhangende 'verhaal van Limburg'.

C.1. Vanuit de grond in de vitrine

Op dit moment gaan archeologische vondsten na de opgraving ervan meteen naar een restauratieatelier of naar het opgravingbedrijf om nader bestudeerd te worden. Voorgesteld wordt per opgraving (het zijn er ongeveer 10 per jaar) een open dag te organiseren en een kleine tentoonstelling in te richten meteen na die opgraving. Dit kan in een gemeentehuis, een nabijgelegen bibliotheek, zorgcentrum of jeugdhonk. De daarbij tentoongestelde voorwerpen komen zoveel mogelijk vers uit de grond in de vitrine. Iedereen ziet de opgravingput nog in het dorp of heeft het zojuist in de krant gelezen. De organisatie hiervan is eenvoudig te regelen in het Programma van Eisen dat aan de opgraving ten grondslag ligt en waaraan wij goedkeuring moeten verlenen.

C.2. Archeologie bij u om de hoek

Archeologie spreekt het meest aan in de directe omgeving waar ze gevonden zijn. Het voorstel is om mooie vondsten of vondsten met een verhaal (zgn. specials), die nu in het depot opgeslagen liggen, tentoon te stellen in de buurt van de vindplaats. Wij stellen voor dit zo laagdrempelig mogelijk te doen in een lokaal museum of oudheidkamer en (onder bepaalde voorwaarden) ook in bijvoorbeeld een buurthuis, waterleidingbedrijf, of zorgcentrum. Hiervoor zouden eventueel ook replica's gebruik kunnen worden. Het hoeft natuurlijk niet statisch te blijven, af en toe een actie (bijvoorbeeld een toneelspelende Romein, een routebeschrijving langs de geschiedenis van het dorp) hierbij kan geen kwaad. Het streven zou zijn 100 van deze laagdrempelige 'musea' (of kijkdozen) in te richten.

C.3. Beter één scherf in de hand dan tien in het depot

Het is doorgaans niet mogelijk om archeologie vast te pakken. Aardewerk scherven zijn hiervoor nog het meest geschikt en dit is meteen de grootste materiaalgroep die in het depot aanwezig is. Vanuit het depot kunnen schervenpakketten, demonstratiedozen, leskisten etc. worden samengesteld die ingezet kunnen worden bij open dagen op opgravingen of die aansluiten bij de historische perioden van de culturele biografie. Het is uitdrukkelijk de bedoeling dat deze scherven in de hand gehouden worden en bekeken kunnen worden. Het probleem hierbij is dat veel van de scherven die in het provinciaal depot voorhanden zijn, onderdeel vormen van het wetenschappelijk verhaal en dat slijtage en verlies vermeden moet worden. Ons college stelt voor de scherven van het depot aan te vullen met archeologisch scherfmateriaal zonder wetenschappelijke waarde. Dit zijn de scherven die niet zeldzaam zijn, te beperkt te determineren zijn of waarvan de vondstcontext onbekend is. Dit materiaal is bijvoorbeeld te vinden in voormalige amateurcollecties. Hiermee kunnen de schervenpakketten, demonstratie- en leskisten samengesteld worden. Op deze manier vindt er directe interactie plaats en worden volwassenen en kinderen in direct contact gebracht met de archeologische vondsten uit onze provincie.

C.4. Poppetje gezien, kastje open

In september 2006 heeft ons College opdracht gegeven alle archeologische vondsten uit het provinciaal depot te beschrijven en te fotograferen, zodat inzichtelijk wordt welke archeologische en historische schatten zich in het provinciale depot bevinden. Op dit moment worden –zoals hierboven aangegeven– de

meeste opzienbare vondsten tentoongesteld in het Limburgs Museum en wordt het overgrote deel opgeslagen in het provinciaal depot. Wij stellen voor de deuren van het provinciaal depot figuurlijk verder open te zetten en verder vorm te geven aan het digitaliseren van alle provinciale vondsten. Ons voorstel is het fotomateriaal inclusief beschrijvingen en onderzoeksrapporten deel te laten uitmaken van de provinciale website, zodat burgers en bezoekers kennis kunnen nemen van de archeologische vondsten uit de provinciale collectie.